Lausunto 9.4.2025 Eduskunnan tulevaisuusvaliokunnalle

Asia: VNS 7/2024 vp Valtioneuvoston selonteko YK:n kestävän kehityksen toimintaohjelma Agenda2030:n toimeenpanosta

Teema: Sosiaalinen kestävyys ja sosiaalisten vaikutusten arviointi osana kestävän kehityksen tavoitteiden vahvistamista Suomessa.

Professori Rauno Sairinen, Itä-Suomen yliopisto, ympäristöpolitiikka

Sosiaalisten vaikutusten arvioinnin mahdollisuus kestävän kehityksen toimien vahvistamisessa ja vihreiden teollisten investointien paikallisten ja alueellisten vaikutusten ja jännitteiden käsittelyssä.

- Lähtökohta:
  - Vihreät teolliset ja energiainvestoinnit ovat Suomessa hyvin merkittävä tulevan taloudellisen kasvun, työllisyyden, alueellisen kehityksen ja ilmastopolitiikan välineitä.
  - Paikallinen hyväksyntä, vaikutusten hallinta ja oikeudenmukaisuuden eri näkökulmat ovat elintärkeitä vihreiden investointien toteuttamiselle ja prosessien sujumiselle.

Suomeen on suunnitteilla yli 290 miljardin euron edestä nk. ”vihreitä investointeja” (EK)

Teema	Summa (M€)
Merituulivoima	98 230M€
Maatuulivoima	94 941M€
Vety	20 267M€
Siirtoverkko	15 797M€
Datakeskus	9 615M€
Akkuteknologiat	7 832M€
Biojalostamo	6 600M€
Metallien valmistus	6 145M€
Aurinkovoima	5 353M€
Lämpöpumput ja hukkalämpö	4 055M€
Energiavarasto	3 457M€
Lämmitys ja fossiilisten korvaaminen	3 493M€
Mineraalisektori	2 721M€
Biotuotteet	2 492M€
Muut	1 574M€
Kiertotalous	1 144M€
Ydinvoima	1 115M€
Hiilidioksidin talteenotto ja käsittely	901M€
Biokaasu	808M€
Logistiikkaterminaalit	445M€

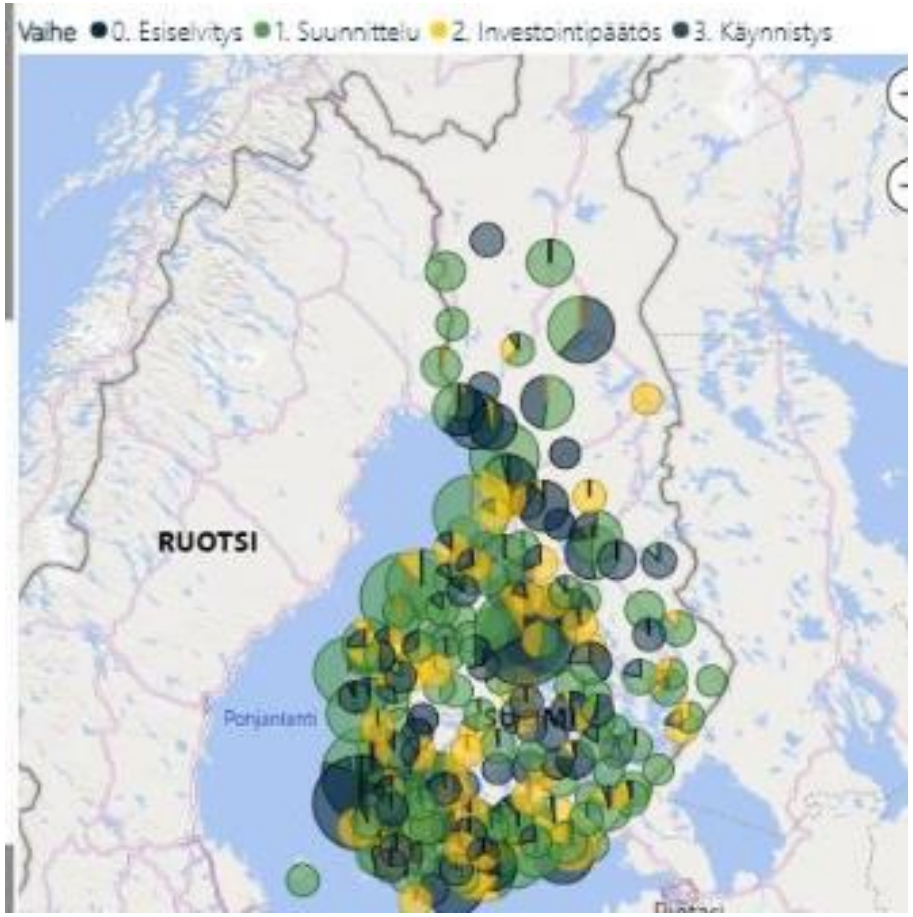

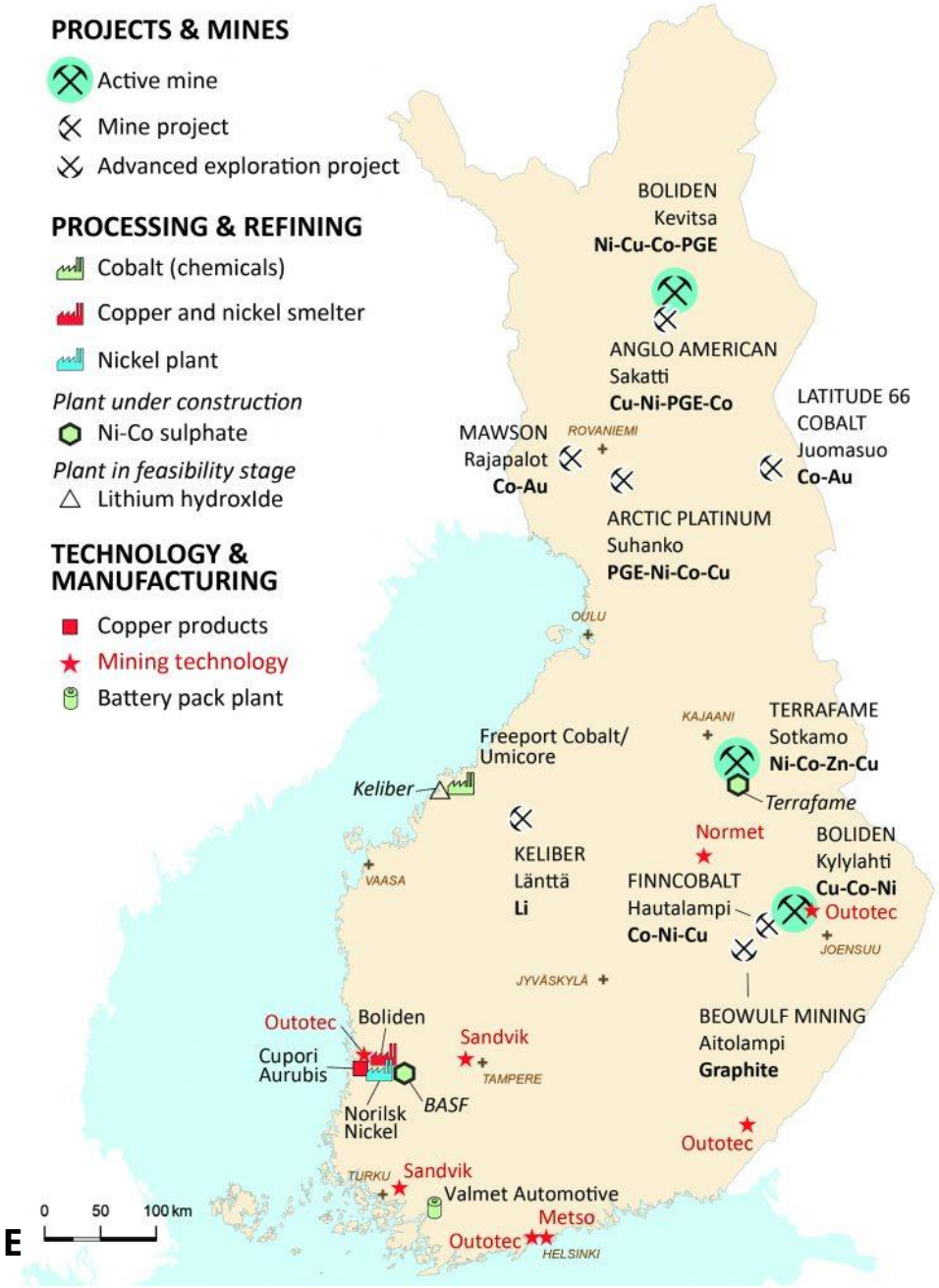

Overview of the Finnish battery ecosystem 2020

Battery mineral deposits, projects and mines, processing plants, smelters and refineries, as well as mining technology centres (Dehaine et al 2020).

https://eurogeologists.eu/dehaine-battery-minerals-from-finland-improving-the-supply-chain-for-the-eu-battery-industry-using-a-geometallurgical-approach/

Uusiutuvan energiantuotannon näkymiä Suomessa

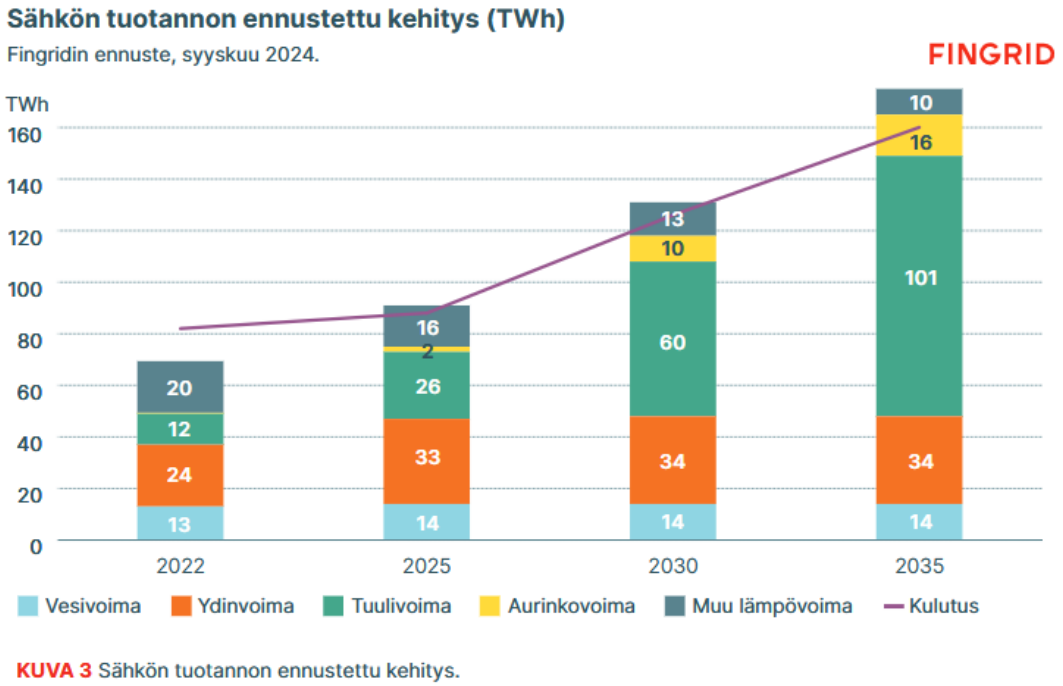

KUVA 3 Sähkön tuotannon ennustettu kehitys.

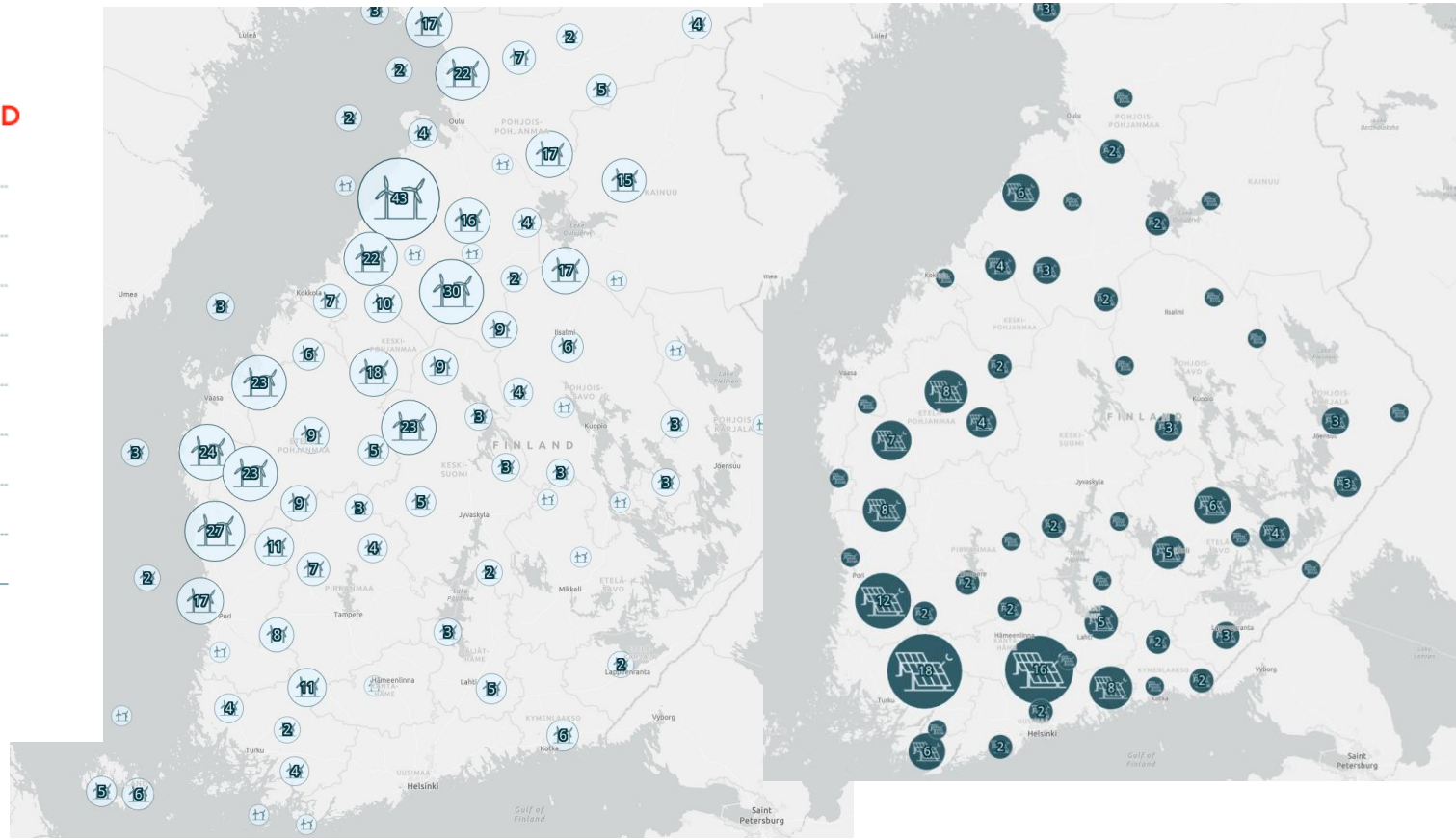

https://www.fingrid.fi/globalassets/dokumentit/fi/tiedotteet/ajankohtaista/sahkon-tuotannon-ja-kulutuksen-kehitysnakymat-q3-2024-fingrid.pdf

https://suomenuusiutuvat.fi/tuulivoima/hankkeet-ja-voimalat-suomessa/kartta/

Vihreiden investointien paikalliset ja alueelliset vaikutukset ja jännitteet ovat kasvussa

- Ympäristövaikutukset paikallisille ihmisille, luonnolle ja elinkeinoille
- Hyötyjen ja haittojen koettu jakautuminen
- Alueellisesti kasautuvat vaikutukset eri hankkeista
- Jyrkentyvät alueelliset erot
- Perinteisten maisemien ja luonnonolosuhteiden muutokset
- Muutoskehityksen hallinta
- Luonnonresurssien omistus ja hallinta
- Suojelun ja hyödyntämisen välinen suhde

Nämä jännitteet uhkaavat näiden hankkeiden toteuttamista, hyväksyntää, ajallisia tavoitteita sekä paikallista kestävää kehitystä.

Sosiaalisten vaikutusten arvioinnin tarve

- Tarvitaan vihreiden investointien yhteiskunnallisten ja sosiaalisten vaikutusten parempaa tunnistamista ja arvioimista sekä hanke-, alue- että politiikkatasolla.
- Perinteiset YVA-prosessit eivät tuota tarvittavaa lisäarvoa, joka auttaisi paikallisten yhteiskunnallisten vaikutusten ja jännitteiden arviointiin.
- Sosiaalisten vaikutusten arviointi (SVA) osana ympäristövaikutusten arviointia (YVA) tai suunnitelmien ja ohjelmien arviointia (SOVA) tai myös erillisinä vapaaehtoisina selvityksinä tarjoaa mielekkään välineen sosiaalisen ja alueellisen kestävyyden ja hyväksynnän tarkasteluun.
- **SVA:n tarjoamia mahdollisuuksia, osaamistasoa sekä vaatimuksia kannattaisi kehittää kestävään kehitykseen ja vihreisiin investointeihin liittyvissä teemoissa sekä sääntelyn että vapaaehtoisuuden pohjalta.**

Yhteenveto

- **SVA mahdollistaa paikallisten ja alueellisten haasteiden käsittelyn tietopohjaisesti monista eri yhteiskunnallisista näkökulmista lähtien (”just transition”).**
- Vihreiden investointien paikalliset ja alueelliset vaikutukset ja jännitteet uhkaavat näiden hankkeiden toteuttamista, hyväksyntää sekä paikallista kestävää kehitystä.
- Sosiaalisten vaikutusten arvioinnin (SVA) menettelytapa olisi tarpeen tunnistaa ja nostaa vahvempaan asemaan.
- Eteen tulevien ristiriitojen käsittely tarvitsisi rohkeampaa vaikutusten tarkastelua eri ryhmien, intressien, arvostusten ja elinkeinojen näkökulmasta.
- Hanke- ja ohjelmatason arvioinnit edellyttävät luonnollisesti erityyppisiä tarkasteluja.

Lausunnon taustalla kolme tutkimushanketta, joiden avulla pyritään lisäämään ymmärrystä vihreiden teollisten investointien ja energiamurroksen paikallisista vaikutuksista ja hyväksyttävyyskysymyksistä.

PHOENIX: Polku energiakriiseistä muutosjoustavaan, iskunkestävään ja oikeudenmukaiseen energiajärjestelmään
Rahoittajana strategisen tutkimuksen neuvosto

THORMS: Tuulivoiman hyväksyttävyyden osatekijät, riskit ja muutos Suomessa
Rahoittajana Tiina ja Antti Herlinin säätiö

GOVERMAT: Multi-level governance of critical materials for future electric mobility. Rahoittajana Suomen Akatemia

UNIVERSITY OF
EASTERN FINLAND

uef.fi